

PREZES

**MAREK
KONARZEWSKI**

Profesor, członek
korespondent PAN

Warszawa

26 czerwca 2026 r.

DZK.023.25.2026

**Polska
Akademia
Nauk**

pl. Defilad 1
00-901 Warszawa
Pałac Kultury i Nauki

22 182 60 01

Marek.Konarzewski@
pan.pl

**Pan
Dariusz Salamończyk
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu RP**

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. *SPS - III, 020.162.11.2026*

Data wpływu *29. 06. 2026*

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z dnia 8 czerwca 2026 r. (SPS-III.020.162.10.2026) dotyczące poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (przedstawiciel wnioskodawców: poseł- Łukasz Schreiber), przesyłam w załączeniu uwagi i opinie środowiska naukowego Polskiej Akademii Nauk.

Z wyrazami szacunku

Marek Konarzewski

Załącznik

Uwagi Komitetu Metrologii i Aparatury Naukowej PAN do poselskiego projektu
ustawy *o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*

Zapis w projekcie ustawy	Uwagi
Art. 365a.2.	Projekt nie odwołuje się do faktycznie wykonanego PKB po zakończeniu roku, tylko do wartości PKB określonej w wieloletnich założeniach makroekonomicznych wykorzystywanych do projektu budżetu. To tworzy pewne ryzyko, że mechanizm finansowania będzie oparty na prognozie, a nie na realnym wykonaniu gospodarki.
Art. 365a.3.	Projekt obejmuje wydatki w dziale „działalność badawczo-rozwojowa” w innych częściach budżetu. Istnieje więc ryzyko, że do ustawowego minimum będą zaliczane wydatki rozproszone po różnych resortach, np. obronności, cyfryzacji, zdrowiu itp. Tym samym poprawa finansowania systemu szkolnictwa wyższego i instytutów naukowych nie jest w projekcie jednoznacznie gwarantowana.

**Uwagi do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie
wyższym i nauce**

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk pozytywnie ocenia kierunek proponowanych zmian zmierzających do zwiększenia nakładów publicznych na szkolnictwo wyższe, naukę oraz działalność badawczo-rozwojową. Zaproponowany mechanizm ustawowego określenia minimalnych wydatków na poziomie rosnącym do co najmniej 3% PKB od 2034 r. odpowiada postulatowi środowiska naukowego dotyczącemu stabilności finansowania, możliwości planowania wieloletniego, ograniczenia uznaniowości decyzji budżetowych.

Długoterminowa przewidywalność finansowania nauki stanowi jeden z kluczowych warunków prowadzenia wysokiej jakości badań, rozwoju infrastruktury badawczej, umiędzynarodowienia oraz budowania stabilnych ścieżek kariery naukowej.

Jednocześnie należy podkreślić, że projekt w obecnym kształcie budzi istotne zastrzeżenia systemowe, fiskalne i implementacyjne, które w ocenie Instytutu mogą ograniczyć jego realną skuteczność.

Po pierwsze, projekt nie wskazuje mechanizmów zapewniających osiągnięcie zakładanych poziomów wydatków w sytuacji pogorszenia koniunktury gospodarczej lub konieczności ograniczania wydatków publicznych. Wskazane byłoby przedstawienie analizy skutków dla finansów publicznych w dłuższym horyzoncie czasowym.

Po drugie, projekt określa minimalny poziom nakładów na naukę i szkolnictwo wyższe, nie wskazuje jednak zasad podziału dodatkowych środków pomiędzy poszczególne segmenty systemu, w tym uczelnie, instytuty PAN, instytuty badawcze. W konsekwencji nie można ocenić, które segmenty systemu rzeczywiście skorzystają z proponowanych rozwiązań.

Po trzecie, projekt koncentruje się niemal wyłącznie na zwiększeniu poziomu finansowania, nie odnosząc się do kwestii efektywności wykorzystania dodatkowych środków, sposobów wzmacniania jakości badań naukowych oraz mechanizmów zwiększających współpracę nauki z gospodarką i społeczeństwem. W ocenie Instytutu trwały rozwój nauki wymaga nie tylko wzrostu nakładów, ale również odpowiednich rozwiązań instytucjonalnych i organizacyjnych sprzyjających efektywnemu wykorzystaniu środków publicznych.

Mając na uwadze powyższe, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk pozytywnie ocenia samą ideę zwiększenia publicznych nakładów na naukę i szkolnictwo wyższe - jednocześnie wskazuje, że projekt wymaga uzupełnienia o rzetelną ocenę skutków finansowych, określenie zasad alokacji dodatkowych środków pomiędzy poszczególne segmenty systemu nauki oraz przedstawienie mechanizmów zapewniających realizację proponowanych celów w warunkach zmieniającej się sytuacji gospodarczej i fiskalnej państwa.

W obecnym kształcie projekt jest głosem w debacie nad przyszłością finansowania nauki w Polsce, a na ocenę jego realnego wpływu na sytuację w sektorze pozwoli analiza szczegółowych zapisów rozwiązań wykonawczych oraz planu wdrożenia instrumentów umożliwiających osiągnięcie zakładanych poziomów finansowania.

Opinia Komitetu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach Polskiej Akademii Nauk o poselskim projekcie zmian w Ustawie o szkolnictwie wyższym i nauce

Uwagi ogólne

Projekt przewiduje dodanie do ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce art. 365a–365b, ustanawiających ustawowy mechanizm stopniowego zwiększania nakładów publicznych na działalność badawczo-rozwojową, szkolnictwo wyższe i naukę.

Kierunek regulacji wydaje się słuszny. W warunkach przyspieszonej transformacji cyfrowej, rosnącej konkurencji geopolitycznej i ekspansji sztucznej inteligencji, stabilne finansowanie nauki powinno być traktowane jako inwestycja strategiczna, a nie pozycja budżetowa podlegająca cięciom.

Projekt trafnie rozpoznaje kluczową słabość polskiego systemu - brak wieloletniej perspektywy finansowania. Uczelnie, instytuty PAN i jednostki badawcze nie są w stanie skutecznie planować polityki kadrowej, inwestycji infrastrukturalnych ani współpracy międzynarodowej w rytmie wyłącznie rocznych decyzji budżetowych. Jednocześnie sam projekt wymaga istotnego dopracowania. Słuszny kierunek nie zwalnia z obowiązku precyzji legislacyjnej i finansowej.

Wątpliwości wywołuje kim są autorzy projektu. Posłowie reprezentujący partię, która przez wiele lat mogła zmienić sposób i poziom finansowania szkolnictwa wyższego i nauki, ale nie zrobiła nic.

Zalety projektu

Przewidywalność finansowania to najważniejsza zaleta. Wieloletni harmonogram wzrostu nakładów pozwoliłby instytucjom naukowym planować z wyprzedzeniem - zatrudniać kadrę, budować laboratoria, inicjować długofalowe projekty badawcze i rozwijać współpracę zagraniczną. Obecny model, w którym poziom finansowania jest negocjowany rokrocznie, uniemożliwia tego rodzaju planowanie.

Równie istotne jest również wzmocnienie politycznej rangi nauki. Wpisanie mechanizmu finansowania do ustawy oznaczałoby uznanie nauki i szkolnictwa wyższego za priorytet państwa - nie deklaratorywnie, lecz prawnie. W debacie publicznej, która często skupia się na wydatkach bieżących, jest to sygnał o realnym znaczeniu.

Projekt nakłada na ministra obowiązek opracowywania wieloletniego programu finansowania oraz corocznego sprawozdania z jego wykonania przedkładać Sejmowi i Senatowi. Mechanizm ten zwiększa przejrzystość polityki publicznej i daje parlamentowi narzędzie do egzekwowania realizacji deklarowanych celów.

Powiązanie nauki z innowacyjnością gospodarki - projekt słusznie łączy finansowanie szkolnictwa wyższego z działalnością badawczo-rozwojową, traktując oba obszary jako elementy jednej polityki. Jest to podejście zgodne z kierunkiem, w jakim zmierza polityka naukowa krajów lepiej rozwiniętych.

Wady projektu

Najpoważniejszym problemem jest błąd metodologiczny w konstrukcji wskaźnika. Projekt powołuje się na średnią unijną nakładów na B+R (2,24% PKB) jako punkt odniesienia, a następnie proponuje ustawowy mechanizm wydatków budżetu państwa. Tymczasem wskaźnik nakładów na B+R stosowany przez Eurostat i OECD obejmuje nakłady całkowite - zarówno publiczne, jak i prywatne, w tym wydatki przedsiębiorstw. Nie można tych kategorii utożsamiać. Projekt powinien wyraźnie rozróżnić, czy mowa o wydatkach budżetowych, czy o całkowitej intensywności badawczo-rozwojowej gospodarki - bo to zasadniczo różne wskaźniki, nieporównywalne wprost z danymi Eurostatu.

Ponadto, docelowy poziom finansowania to, co najmniej 3% PKB w roku 2034 i latach kolejnych, z wyznaczonymi progami rocznymi poczynając od 2027 r. (Polska wydaje obecnie 1,41% PKB na B+R (dane GUS za 2024 r., spadek z 1,56% rok wcześniej), wobec średniej unijnej wynoszącej 2,24% PKB według Eurostatu).

Projekt przewiduje bardzo znaczący wzrost wydatków publicznych, jednak nie zawiera szczegółowego modelu finansowania. Stwierdzenie, że środki będą zapewniane w corocznych ustawach budżetowych, jest niewystarczające. Projekt nie odpowiada na pytania skąd mają pochodzić dodatkowe nakłady, jaki będzie ich wpływ na deficyt i poziom długu publicznego, jakie inne priorytety budżetowe zostaną ograniczone i czy zakładany wzrost jest w ogóle osiągalny przy obecnych uwarunkowaniach makroekonomicznych.

Ustawowe określanie minimalnych poziomów wydatków może kolidować ze stabilizującą regułą wydatkową oraz z wymogami europejskich ram fiskalnych. Projekt nie zawiera analizy tej zgodności, co stanowi poważne przeoczenie legislacyjne. Mechanizm gwarantujący wzrost wydatków niezależnie od sytuacji budżetowej wymaga szczególnego uzasadnienia w kontekście prawa finansów publicznych.

Projekt milcząco zakłada, że wzrost nakładów automatycznie przełoży się na poprawę jakości kształcenia, wzrost liczby patentów i startupów, lepsze pozycje w rankingach międzynarodowych. Tymczasem samo zwiększenie wydatków nie gwarantuje takich efektów bez jednoczesnego określenia mechanizmów alokacji środków, kryteriów ich podziału oraz mierzalnych celów, do których system ma zmierzać.

Postulowane zmiany

Wzrost finansowania powinien być powiązany z konkretnymi reformami – poprawą warunków pracy naukowców, stabilizacją zatrudnienia, zwiększeniem udziału finansowania konkurencyjnego i grantowego, rozwojem badań podstawowych, wsparciem młodych badaczy, umiędzynarodowieniem oraz rozbudową infrastruktury badawczej. Wieloletni program finansowania powinien zawierać minimalne progi dla każdej z tych kategorii.

Samo sprawozdanie ministra przedkładane parlamentowi może okazać się niewystarczające. Wskazane byłoby powołanie niezależnego ciała eksperckiego lub powierzenie funkcji ewaluacyjnej instytucji posiadającej kompetencje analityczne, która oceniałaby nie tylko formalne wypełnienie progów finansowych, ale rzeczywiste efekty dla systemu nauki. Należy też wprowadzić obowiązek konsultowania Programu ze środowiskiem akademickim – KRASP, PAN, RGNiSW, Krajową Reprezentacją Doktorantów i Parlamentem Studentów RP.

Uzasadnienie projektu w obecnym brzmieniu zawiera sformułowania konfrontacyjne, odnoszące się wprost do aktualnego rządu i koalicji politycznej. Tego rodzaju język jest nieodpowiedni w uzasadnieniu aktu normatywnego. Uzasadnienie powinno opierać się na danych, analizach porównawczych i argumentacji merytorycznej.

Konkluzja

Projekt zasługuje na poparcie, co do celu – stabilne, wieloletnie i znacząco wyższe finansowanie nauki jest warunkiem koniecznym rozwoju państwa i wzrostu jego konkurencyjności. Jednak w obecnym kształcie projekt zawiera zbyt wiele wad i nieścisłości metodologicznych, luk finansowych i niedopracowanych mechanizmów, by mógł zostać uchwalony bez poprawek. Po uzupełnieniu o precyzyjne definicje, rzetelną ocenę skutków fiskalnych, cele projakościowe i mechanizmy niezależnej kontroli, może stać się ważnym impulsem dla odbudowy polskiej polityki naukowej.

Uwagi do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

Z uznaniem przyjmuję inicjatywę ustawowego zagwarantowania stopniowego wzrostu nakładów publicznych na naukę. Wieloletnia przewidywalność finansowania stanowi warunek konieczny rozwoju polskiej nauki. Jednocześnie projekt wymaga uzupełnienia o rozwiązania gwarantujące, że wzrost nakładów przełoży się na trwałe wzmocnienie wszystkich elementów systemu nauki. W obecnym kształcie projekt koncentruje się niemal wyłącznie na poziomie finansowania, nie odnosząc się do szeregu istotnych kwestii strukturalnych.

1. Rola towarzystw naukowych

Projekt nie uwzględnia znaczenia towarzystw naukowych jako elementu krajowego systemu nauki. Towarzystwa naukowe odgrywają kluczową rolę w integracji środowiska badawczego, organizacji konferencji naukowych, działalności eksperckiej, popularyzacji nauki oraz wspieraniu młodych badaczy.

W szczególności należy zauważyć, że:

- projekt nie przewiduje żadnych mechanizmów systemowego wsparcia działalności statutowej towarzystw naukowych;
- nie wskazuje udziału przedstawicieli towarzystw naukowych w procesie opracowywania Wieloletniego Programu Finansowania Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Działalności Badawczo-Rozwojowej;

W mojej opinii zasadne byłoby uzupełnienie projektu o zapis przewidujący udział reprezentatywnych towarzystw naukowych w konsultowaniu programów rozwoju nauki.

2. Sytuacja doktorantów i młodych naukowców

Projekt słusznie wskazuje potrzebę zwiększenia atrakcyjności kariery naukowej i rozwoju młodych naukowców, nie zawiera jednak żadnych mechanizmów gwarantujących, że wzrost finansowania będzie skutkował poprawą sytuacji doktorantów. Obecnie stypendia doktoranckie pozostają niewystarczające wobec kosztów utrzymania i nie zapewniają konkurencyjności względem rynku pracy.

W związku z tym warto rozważyć:

- określenie minimalnego udziału środków przeznaczanych dla doktorantów;
- stopniowe zwiększanie stypendiów doktoranckich wraz ze wzrostem nakładów na naukę;

- monitorowanie wpływu ustawy na warunki prowadzenia badań przez młodych naukowców.

Bez takich rozwiązań istnieje ryzyko, że zwiększone finansowanie będzie koncentrowało się głównie na infrastrukturze i kosztach instytucjonalnych.

3. Równe traktowanie instytutów PAN

Projekt wielokrotnie odwołuje się do uczelni, szkolnictwa wyższego oraz infrastruktury badawczej, nie wskazując jednak mechanizmów zapewniających równoprawne traktowanie instytutów Polskiej Akademii Nauk. Instytuty PAN stanowią jeden z najważniejszych filarów polskiego systemu badań podstawowych, osiągając wysoką efektywność naukową oraz znaczący udział w międzynarodowej współpracy badawczej.

Projekt nie zawiera:

- gwarancji proporcjonalnego udziału instytutów PAN we wzroście finansowania;

W konsekwencji istnieje ryzyko, że instytuty PAN nie odczują w pełni efektów wzrostu nakładów. W mojej opinii projekt powinien zostać uzupełniony o rozwiązania gwarantujące równorzędne traktowanie instytutów PAN.

4. Uwagi ogólne

Podsumowując, projekt chyba zasługuje na poparcie co do kierunku zmian i skali planowanego wzrostu finansowania nauki. Jednocześnie wymaga uzupełnienia o rozwiązania wzmacniające rolę towarzystw naukowych, poprawiające sytuację doktorantów oraz zapewniające równoprawne traktowanie instytutów PAN w krajowym systemie nauki.

Prof. Adam Szewczyk

Członek Komitetu Biologii Molekularnej Komórki Polskiej Akademii Nauk

*Biuro Organizacyjne, Dział Zarządu i Korporacji
Polska Akademia Nauk*

**PRZEWODNICZĄCA
KOMITETU
NAUKOWEGO**

Prof. dr hab.
Marzenna Weresa

Data

Warszawa
18.06.2026 r.

Znak sprawy

OP/1/06/2026

Szanowni Państwo,

W odpowiedzi na email z dnia 9.06.2026 Komitet Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk zgłasza następujące **uwagi do poselskiego projektu o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (DZK.023.25.2026)**.

Projekt należy ocenić kierunkowo pozytywnie, ponieważ zmierza do wprowadzenia bardziej przewidywalnej, wieloletniej ścieżki finansowania nauki i szkolnictwa wyższego. Takie rozwiązanie mogłoby zwiększyć stabilność finansowania, ograniczyć uznaniowość corocznych decyzji budżetowych oraz ułatwić uczelniom i instytucjom naukowym planowanie długookresowe. Projekt wymaga jednak istotnego doprecyzowania, aby stał się realnym instrumentem wzrostu nakładów.

W obecnym brzmieniu zabezpiecza on przede wszystkim globalny poziom wydatków państwa na szeroko rozumianą naukę, szkolnictwo wyższe i działalność badawczo-rozwojową, ale nie gwarantuje dostatecznie, że wzrost ten przełoży się na stabilne zwiększenie podstawowego finansowania uczelni, instytutów PAN, instytutów badawczych.

Uwagi do art. 365a

Art. 365a ust. 1

- zakres celu 3% PKB

Należy jednoznacznie wskazać, czy próg 3% PKB dotyczy wyłącznie wydatków z budżetu państwa, czy całkowitych nakładów na B+R, naukę i szkolnictwo wyższe.

- doprecyzowanie różnych kategorii wydatków

W jednym limicie ujęto działalność badawczo-rozwojową, szkolnictwo wyższe i naukę. Warto rozważyć rozdzielenie celu na podkategorie, obejmujące m.in. finansowanie podstawowej działalności uczelni i instytutów, badania naukowe, infrastrukturę badawczą, wynagrodzenia, umiędzynarodowienie oraz zadania realizowane przez agencje. Bez tego możliwe będzie formalne osiągnięcie progu bez realnego wzrostu finansowania badań konkurencyjnych i podstawowej działalności podmiotów systemu.

Art. 365a ust. 3

- definicja wydatków jest zbyt szeroka

Projektowany art. 365a ust. 3 zbyt szeroko definiuje wydatki wliczane do ustawowego minimum, obejmując także pozycje z innych części budżetu państwa. Może to pozwolić na formalne osiągnięcie progu bez realnego wzrostu finansowania uczelni i instytutów. Dlatego należy doprecyzować katalog tych wydatków i powiązać go ściślej z art. 365 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Przewodniczący
Komitetu

mweresa@pan.pl

Sekretarz Komitetu

ewlodyka@pan.pl

Art. 365a ust. 3 – wprowadzenie mechanizmu zapobiegającego podwójnemu liczeniu

Należy dodać przepis, że te same środki nie mogą być wykazywane więcej niż raz. Jest to szczególnie ważne przy transferach między dysponentami, dotacjach dla agencji wykonawczych, środkach unijnych oraz współfinansowaniu krajowym.

Art. 365a – niezbędna jest gwarancja wzrostu finansowania podstawowego

Warto wprowadzić zapis, że co najmniej połowa corocznego nominalnego wzrostu nakładów będzie przeznaczana na zwiększenie subwencji i dotacji dla uczelni, instytutów PAN i instytutów badawczych. Ograniczyłoby to ryzyko przeznaczenia wzrostu finansowania głównie na inwestycje, programy centralne, wydatki pozauczelniane lub koszty administracyjne systemu.

Uwagi do art. 365b

Art. 365b ust. 2 pkt 1 - zbyt ogólny podział wydatków

Projekt wymaga przedstawienia planowanych wydatków jedynie „w podziale na poszczególne lata i główne kategorie finansowania”. To sformułowanie jest zbyt ogólne. Wieloletni Program Finansowania Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Działalności Badawczo-Rozwojowej, o którym mowa w ust.1 powinien wskazywać co najmniej podział na: subwencje i dotacje dla uczelni oraz instytutów naukowych, środki na trwały wzrost wynagrodzeń, inwestycje infrastrukturalne, programy i przedsięwzięcia ministra, zadania realizowane przez NAWA, NCBR, NCN, Centrum Łukasiewicz i inne instytucje, bieżące koszty działania agencji i organów systemu oraz wydatki w innych częściach budżetu państwa zaliczane do poziomu nakładów z art. 365a ust. 1.

Art. 365b ust. 2 pkt 2 - środki unijne powinny być wykazywane osobno

Projekt wskazuje jako źródła finansowania środki budżetu państwa i funduszy unijnych. Należy doprecyzować, że środki UE nie zastępują krajowego minimum finansowania. Powinny być wykazywane oddzielnie, aby nie osłabiać celu stabilnego finansowania krajowego.

Art. 365b ust. 2 pkt 3 - wynagrodzenia wymagają osobnego mechanizmu

Projekt wspomina o wynagrodzeniach w szkolnictwie wyższym, ale nie tworzy mechanizmu zapewniającego, że wzrost nakładów przełoży się na znaczący i trwały wzrost płac. Warto dodać obowiązek przedstawiania planu wzrostu wynagrodzeń w podmiotach systemu szkolnictwa wyższego i nauki, obejmującego kwotę przeznaczoną na trwałe zwiększenie funduszu wynagrodzeń, wpływ na minimalne wynagrodzenia nauczycieli akademickich, wpływ na wynagrodzenia pracowników niebędących nauczycielami akademickimi oraz sposób zapewnienia, że środki te nie będą miały charakteru jednorazowego lub projektowego.

Art. 365b ust. 2 pkt 4–5 - monitoring powinien być bardziej precyzyjny

Program powinien zawierać jasne wskaźniki realizacji, metodologię liczenia wydatków oraz wykaz wydatków zaliczanych i niezaliczanych do ustawowego minimum. Sprawozdanie z wykonania Programu powinno pokazywać nie tylko, czy globalny próg wydatków został osiągnięty, ale także jaka część zwiększonych nakładów trafiła do uczelni i instytutów naukowych, jaka została przeznaczona na wynagrodzenia, jaka na inwestycje, a jaka na programy centralne, agencje i inne części budżetu państwa.

Ponadto ważne jest ograniczenie uznaniowości w dystrybucji środków

Wzrost finansowania podstawowego powinien być co do zasady dzielony według algorytmów wynikających z obowiązujących przepisów. Przyznawanie środków poza algorytmem powinno wymagać publikacji kryteriów, listy beneficjentów, wysokości przyznanych środków oraz uzasadnienia odnoszącego się do tych kryteriów.

Podsumowanie

Projekt zasługuje na poparcie co do kierunku, ale wymaga doprecyzowania nie tyle w zakresie samego celu wzrostu nakładów, ile mechanizmu ich dystrybucji i monitorowania. Najważniejsze zmiany powinny dotyczyć:

- doprecyzowania, co dokładnie wlicza się do ustawowego minimum;
- rozdzielenia środków krajowych i unijnych;
- dodania mechanizmu zapobiegającego podwójnemu liczeniu wydatków;
- zagwarantowania, że istotna część wzrostu nakładów trafi do uczelni i instytutów naukowych;
- wprowadzenia mechanizmu trwałego wzrostu wynagrodzeń;
- ograniczenia uznaniowości w dystrybucji środków;
- ustalenia zasad monitorowania, aby zapewnić, że wzrost finansowania nie będzie wyłącznie formalny lub księgowy.

Bez takich zabezpieczeń może dojść do sytuacji, w której poprawie ulegnie globalny wskaźnik wydatków na naukę, ale nie nastąpi proporcjonalne wzmocnienie podstawowego finansowania uczelni i instytutów ani oczekiwany wzrost wynagrodzeń pracowników sektora.

Z poważaniem

Przewodnicząca KNE PAN

prof. dr hab. Marzenna Weresa

**PRZEWODNICZĄCY
KOMITETU
NAUKOWEGO**

**Tomasz
Szwaczkowski**

Profesor

Data

**Warszawa
19 czerwca 2026 r.**

Znak sprawy

KNZiA-1-7/2026

**Przewodniczący
Komitetu**

tszwaczkowski@pan.pl

Sekretarz Komitetu

Anna.Wojcik@pan.pl

Uchwała nr 84/2026

**Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN działającego przy
Wydziale II Nauk Biologicznych i Rolniczych PAN
z dnia 19 czerwca 2026 roku**

**w sprawie stanowiska Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury
Polskiej Akademii Nauk**

Na podstawie § 7 Regulaminu komitetów naukowych stanowiącego załącznik do uchwały Nr 37/2024 Prezydium Polskiej Akademii Nauk z dnia 17 września 2024 r. w sprawie Regulaminu komitetów naukowych Polskiej Akademii Nauk, uchwała się, co następuje:

§ 1

Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN przyjął stanowisko w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce złożonego do Sejmu przez Grupę Posłów na Sejm RP Klubu Parlamentarnego Prawa i Sprawiedliwości.

§ 2

Stanowisko Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN z dnia 19 czerwca 2026 r. stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący KNZiA PAN

Prof. dr hab. Tomasz Szwaczkowski

Uchwała wyraża poglądy Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN i nie powinna być utożsamiana ze stanowiskiem Polskiej Akademii Nauk.

Stanowisko

Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury Polskiej Akademii Nauk w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce złożonego do Sejmu przez Grupę Posłów na Sejm RP Klubu Parlamentarnego Prawa i Sprawiedliwości

W związku z napływającymi sygnałami o konieczności pracy nad nowelizacją Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571) oraz zmianie niektórych innych ustaw, Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury Polskiej Akademii Nauk, posiadając mandat środowiska naukowego i w poczuciu konieczności transferu rzetelnej wiedzy do społeczeństwa przedstawia opinię projektu złożonego przez Grupę Posłów na Sejm RP Klubu Parlamentarnego Prawa i Sprawiedliwości.

Projekt odnosi się przede wszystkim do nowelizacji jednego artykułu obowiązującej ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce poprzez dodanie do artykułu 365 dwóch podpunktów 365a oraz 365b, które dotyczą jedynie finansowania nauki ze środków budżetowych.

Głównymi założeniami projektu są:

- sztywne powiązanie nakładów na naukę z PKB;
- ich stopniowe podnoszenie z poziomu 1,3% w 2027 r. do 3,0% w 2034 r.;
- tworzenie Krajowego Programu Finansowania Szkolnictwa Wyższego i Nauki mającego na celu długoterminowe planowanie badań naukowych i skrupulatne rozliczanie wydatków;
- wskazanie na korzyści pozafinansowe m.in. wzrost prestiżu zawodu naukowca, poprawa jakości dydaktyki oraz zatrzymanie młodych talentów w kraju.

Uwagi do projektu

Niewątpliwie, przedstawiony projekt proponuje kolejną deregulację wybranych artykułów ustawy, a nie stanowi kompleksowego rozwiązania problemów nauki i szkolnictwa wyższego.

Pomimo tego Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury podjął decyzję o zaopiniowaniu projektu dotyczącego deregulacji artykułu dotyczącego finansowania nauki i szkolnictwa wyższego.

Komitet zwraca uwagę na słabe strony projektu:

1. 1. Wnioskodawcy przedstawili z jednej strony sztywny zapis o wydatkach na szkolnictwo wyższe i naukę, a z drugiej strony stworzyli dwa zapisy w Art. 356a ustęp 6 „*Minister właściwy do spraw finansów publicznych, na zgodne wnioski ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki oraz właściwego dysponenta części budżetowej, może dokonywać przeniesień wydatków zaplanowanych w dziale „szkolnictwo wyższe i nauka” oraz dziale „działalność badawczo-rozwojowa” między częściami budżetu państwa.*” oraz ustęp 7. „*Minister właściwy do spraw finansów publicznych, na wniosek ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, może dokonywać przeniesień wydatków zaplanowanych w części budżetu państwa „szkolnictwo wyższe i nauka” pomiędzy działami klasyfikacji wydatków budżetu państwa.*”, które nie dają gwarancji deklarowanej wysokości finansowania.

2. Należy podkreślić, iż projekt ustawy opiera się na założeniu stałego wzrostu PKB, a przecież w razie recesji lub kryzysu gospodarczego realizacja tego planu stanie się niemożliwa.
3. W projekcie nie podjęto próby określenia związku zwiększenia wysokości finansowania z jakością efektów badań ani nie zwrócono uwagi na algorytm podziału tych środków uzależniony od jakości badań. Badania naukowe tak jak i nauczanie przyszłych specjalistów wymagają stabilności i wiarygodnego planowania wydatków co w przypadku założenia projektu, iż Rada Ministrów będzie corocznie przyjmować w drodze uchwały szczegółowe plany finansowe, czyni to niemożliwym.
4. Uzasadnienie ogranicza się jedynie do przedstawienia potencjalnie pozytywnych skutków; między innymi zakłada, że wzrost nakładów od razu przełoży się na innowacje. Nie uwzględniono konieczności dostosowania innych ustaw ściśle związanych ze wzrostem wydatkowania pieniędzy z budżetu na jeden obszar działalności państwa. Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN zwraca uwagę na brak wskazania, z jakich innych obszarów państwa zostaną przesunięte fundusze na sfinansowanie nauki. Jest jedynie ogólne stwierdzenie, że środki będą pochodzić z budżetu państwa. Podano ogólne hasła np. "rozwoju kapitału społecznego" bez mierników sukcesu (np. liczby patentów czy pozycji polskich uczelni w międzynarodowych rankingach).
5. Uzasadnienie ustawy wymaga opisu wszelkich dyscyplin, natomiast opiniowany projekt kładzie nacisk na "innowacje", "nowoczesne technologie" i "konkurencyjność gospodarki", co sugeruje, że głównym beneficjentem będą nauki ścisłe, techniczne i medyczne. Nowe przepisy muszą gwarantować równomierny rozwój wszystkich dyscyplin, w tym humanistyki.
6. Twórcy projektu nie przeprowadzili konsultacji wśród pracowników naukowych, związków zawodowych na etapie tworzenia dokumentu.
7. Nie uwzględniono wpływu skutków regulacji na jednostki samorządu terytorialnego, a przecież wiele jednostek naukowych jest ściśle powiązanych z lokalnymi samorządami.
8. Projekt ustawy powinien jasno precyzować, że fundusze z „Programu 3%” będą wspierać te strategiczne dla bezpieczeństwa państwa i zdrowia obywateli obszary, nawet jeśli nie przynoszą one natychmiastowego zysku komercyjnego w kolejnym roku budżetowym.
9. Powołanie nowego programu rządowego poświęconego nauce i szkolnictwie wyższemu będzie kosztowne, zatem istnieje obawa, że rząd ograniczy budżety Narodowego Centrum Nauki i Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Brak jest także informacji o kosztach utrzymania infrastruktury, procedur prawnych i akredytacji.

Podsumowując, Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury Polskiej Akademii Nauk po dokładnym przeanalizowaniu dokumentu nie może go pozytywnie zaopiniować.

Jednocześnie Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury Polskiej Akademii Nauk zwraca uwagę na konieczność podjęcia prac nad przygotowaniem nowej Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

**PRZEWODNICZĄCY
KOMITETU
NAUKOWEGO**

Gertruda Uścińska

Profesor

19 czerwca 2026 r.

Warszawa

OK/2/2026

Opinia

**Komitetu Nauk o Pracy i Polityce Społecznej PAN
dotycząca poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o
szkolnictwie wyższym i nauce**

**(w odpowiedzi na pismo Zastępcy Szefa Kancelarii Sejmu, p. Dariusza
Salomończyka,
z dn. 8 czerwca 2026 r, sygnatura: SPS-III.020.162.10.2026)**

Polska nauka znajduje się w stanie głębokiego niedofinansowania, dlatego każdy projekt zmian w sposobie jej finansowania, a zwłaszcza propozycja ustalenia na poziomie ustawy zasad określania poziomu wydatków państwa na naukę i szkolnictwo wyższe oraz działalność badawczo-rozwojową, jest warta odniesienia. Zasady takie mogłyby bowiem sprzyjać kształtowaniu tej kategorii wydatków na poziomie odpowiadającym tempu rozwoju gospodarczego i potrzebom rozwojowym kraju. Przedłożony do konsultacji projekt nowelizacji ustawy budzi jednak fundamentalne wątpliwości:

1. Projektodawcy połączyli w jedną kategorię naukę i szkolnictwo wyższe oraz działalność badawczo-rozwojową i zaproponowali zmiany w ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. A przecież znaczna część działalności B+R regulowana jest przez inny akt prawny – ustawę z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych. Dlaczego zaproponowano nowelizację tej jednej ustawy, a nie innej – np. ustawy o instytutach badawczych lub ustawy o finansach publicznych? Mamy zatem wątpliwości co do aktu prawnego, jaki miałby regulować sprawę nakładów opisanych w projekcie nowelizacji ustawy.

2. Jako „pierwszy cel” nowelizacji wskazano osiągnięcie w 2030 r. 2,2% PKB wydatków na B+R, co ma odpowiadać „średniej unijnej nakładów” w 2024 r. (jest to wartość wydatków w całej UE w relacji do unijnego PKB, a nie średnia dla różnych krajów). Określając ten cel, wnioskodawcy popełnili – już w założeniach – dwa błędy metodologiczne:

- po pierwsze, **źródła finansowania**. Nie uwzględniono faktu, że na owe 2,24% unijnego PKB składają się wydatki na B+R nie tylko z budżetów państw. Pochodzą one bowiem z czterech wyróżnianych przez Eurostat sektorów:
 - 1,49% - przedsiębiorstwa,
 - 0,48% - szkolnictwo wyższe,
 - 0,24% - sektor rządowy,
 - 0,03% - prywatne instytucje non-profit (dane Eurostat za 2024 r.).

Przewodniczący Komitetu

gertruda.uscinska@pan.pl

Sekretarz Komitetu

Dorota.Glogosz@pan.pl

Nie można zatem wskazywać, że gdy w 2030 r. wydatki z budżetu państwa będą wynosić w Polsce 2,2% PKB – to osiągniemy aktualną „średnią unijną”. Poziom wydatków rządów państw UE jest bowiem istotnie niższy niż 2,2% PKB. Największy udział w nakładach na badania i rozwój ma w UE (i nie tylko) sektor przedsiębiorstw, a państwo.

Z uwagi na **wiele źródeł finansowania nauki, szkolnictwa wyższego oraz B+R** potrzebne jest też doprecyzowanie, jakie wydatki będą zaliczane do ustawowych progów finansowania. Nie można bowiem do wzrostu nakładów na naukę wliczać np. środków już wykorzystywanych i jedynie przesuwanych między działami. Natomiast środki europejskie nie mogą zastępować, a powinny uzupełniać środki krajowe. W przeciwnym razie wzrost nakładów zapisany będzie w tabelach, ale bez rzeczywistej poprawy sytuacji

- po drugie, w uzasadnieniu proponowanych zapisów ustawowych punktem odniesienia uczyniono (niestety, niepoprawnie ustalony) poziom wydatków państwa na B+R, chociaż projektowany artykuł 365a opiniowanego dokumentu mówi o innym **zakresie przedmiotowym finansowania** – działalności badawczo rozwojowej, szkolnictwie wyższym i nauce. W związku z powyższym, w ocenie naszego Komitetu, opiniowany projekt ustawy opiera się na nieprawdziwych założeniach i nie powinien być przyjęty przez Sejm RP. Wskazane w uzasadnieniu projektowanych rozwiązań wyliczenia dotyczą tylko działalności B+R i pokazują poziom wydatków na ten cel z różnych źródeł – nie tylko z budżetu państwa. Nie mogą one zatem stanowić podstawy do określenia pożądanego poziomu wydatków z budżetu państwa na dwa zakresy przedmiotowe – B+R oraz naukę i szkolnictwo wyższe, które częściowo pokrywają się, a częściowo są rozłączne. Poprawnie sformułowany akt prawny powinien odróżniać wydatki publiczne od niepublicznych oraz dostrzegać, że wydatki na szkolnictwo wyższe i naukę nie są tożsame z wydatkami na działalność badawczo-rozwojową. Projektodawcy nowelizacji ustawy te rozróżnienia całkowicie pomijają, oczekując alokacji budżetowych na wskazane przez siebie cele na poziomie znacznie przekraczającym nakłady publiczne w innych krajach. Taki zapis, zwłaszcza w aktualnej sytuacji finansowej państwa, trudno oceniać inaczej niż zabieg mający u podstawy argumenty polityczne, a nie dążenie do rzeczywistej poprawy finansowania nauki.

3. Zastrzeżenia budzi **jakość uzasadnienia** projektu, ponieważ przyjęta narracja ma charakter publicystyczny i polityczny, a nie ekspercki. Dokument legislacyjny powinien być wolny od politycznych ocen i doraźnych polemik. Powinien opierać się na danych, analizach porównawczych, diagnozie systemowej i rzetelnej ocenie skutków finansowych. Sprawa jest zbyt poważna, aby sprowadzać ją do języka bieżącego sporu politycznego

4. Za istotny mankament projektu uznać musimy zbyt słabą **ocenę skutków finansowych**. Samo wskazanie dodatkowych kosztów w pierwszym roku obowiązywania ustawy jest niewystarczające. Potrzebne są pełne symulacje z uwzględnieniem różnych scenariuszy wzrostu PKB, wpływu na sektor finansów publicznych, deficyt, dług publiczny oraz strukturę wydatków państwa. Jeżeli projekt ma być traktowany poważnie, musi wskazywać nie tylko ambitny cel, ale również wiarygodną ścieżkę jego osiągnięcia.

Nie jesteśmy też przekonani do założenia o braku analizy rozwiązań alternatywnych. Istnieje bowiem wiele możliwych instrumentów wzmacniania finansowania nauki. (np. ustawowa indeksacja subwencji, odrębny fundusz rozwoju nauki, minimalny poziom finansowania badań podstawowych, osobne ścieżki finansowania instytucji naukowych, edukacji i badań, wieloletnie kontrakty instytucjonalne, zwiększenie budżetu NCN i inne). Brak odniesienia do alternatyw osłabia projekt i utrudnia jego rzetelną ocenę.

Signature Not Verified
Dokument podpisany przez
Gertruda Uścińska
Data: 2026.06.21 09:05:33 CEST